

 [instagram.com/harmonija_knjige](https://www.instagram.com/harmonija_knjige)
 [facebook.com/harmonija_knjige](https://www.facebook.com/harmonija_knjige)
www.harmonijaknjige.rs

NASLOV ORIGINALA:

Florenca Di Stefano-Abichain

Pensavo di essere io... invece è la sindrome dell' impostore

Copyright © 2021 Antonio Vallardi Editore, Milano.

Gruppo editoriale Mauri Spagnol.

Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2025

ZA IZDAVAČA:

Marko Sabovljević

UREDNIK:

Marina Sabovljević

PREVOD:

Gordana Subotić

LEKTURA I KOREKTURA:

Vesna Kalabić

DIZAJNER KORICA:

Siniša Subotić

ŠTAMPA:

Alpha print, Zemun

TIRAŽ:

1.000

IZDAVAČ:

Publik praktikum, imprint Harmonija

Dobrovoljačka 10/I, Zemun

office@publikpraktikum.rs

011/4202 544; 011/4202 545

GODINA IZDANJA:

2025

Sva prava su zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući foto-kopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

Florensija di Stefano Abičain

MISLILA
SAM
DA JE
DO MENE

HARMON**IA** NIJA

Onom probadanju u levoj lopatici

SADRŽAJ

PREDGOVOR	13
1. KRATAK (KUNEM SE!) PREGLED MOG ŽIVOTA	15
2. ŠTA JE SINDROM ULJEZA?	19
Strah da će nas „raskrinkati“	21
Ubeđenost da je tuđe vrednovanje naših sposobnosti „naduvano“	21
Stalno pripisivanje sopstvenih uspeha spoljnim faktorima, nezavisnim od naše volje	22
Prezir prema onima koji nas cene	22
Demokratski sindrom	23
Kad se i zašto osećamo kao uljezi?	24
(Psiho)fizičko iskustvo	25
3. DA LI PATIM OD SINDROMA ULJEZA?	27
Kad i ko najviše rizikuje?	31
4. ŠTA AKO SMO „PREVIŠE“?	35
Kaži mi šta znaš i reći ću ti koji si uljez	36
Tipične fraze uljeza perfekcionista	36
Tipične fraze urođenog talenta	37
Tipične fraze soliste	38
Tipične fraze perfekcionista stručnjaka	39
Tipične fraze superperfekcionista	40
5. PONEKAD JE TO DAR?	41
Sindrom uljeza me štiti	42
Molim se, radim i očajavam	44
6. SINDROM SPOSOBNIH LJUDI	47
Kratak je put od samokritike do samosabotaže	49

„Kako neko kao ti može da se oseća kao uljez?“	50
„Ti si jedan od onih koje Francuzi nazivaju Les Incompétents“	51
Moj sindrom uljeza pati od sindroma uljeza	52
7. SMUČILO MI SE DA SE NIKAD NE OSEĆAM DOVOLJNOM	55
To probadanje u levoj lopatici	55
Moj <i>unutrašnji kritičar</i> trebalo bi da uči od milanskih PR-ova	58
Then why worry?	59
8. DA LI NAS TOLIKO ZANIMA TUĐE MIŠLJENJE?	61
Pristrasnost potvrđivanja	62
Ja sam shvatila zahvaljujući <i>Bitsima</i>	62
Ne možeš se svima svideti, nisi <i>nutela</i>	64
Priznajmo, malčice smo egocentrični	65
O bože, šta će stvarno misliti o meni?	66
9. IZGLEDAM, DAKLE JESAM	69
Ambicija nije savršenstvo	69
Fake it till you make it	70
Pokazujemo rezultat, ali ne i put	73
Eksponencijalna poređenja	73
Lov na lajkove	73
Iskustvo milenijalca	77
10. SINDROM ULJEZA JE UVEK AKTIVAN	79
„Budi zahvalna što imaš posao“	80
Zastrašujući razgovor	83
Odugovlačiti, odugovlačiti, odugovlačiti	85
11. SINDROM ULJEZA I VEZE	87
Taj pogled na meni	87
Ljubav nikad nije nadjačavanje	88
Ko ima prijatelja, taj ima... uljeza	90

Ali SU nije samo jedan	91
Dobročinitelj	92
Popularni uljez	93
Privilegovani uljez	93
Roditelji, ti uljezi	94
12. SINDROM ULJEZA JE ŽENA	97
Ali na šta se ti žališ?	97
Zgodno je držati nas poslušne	98
Fantomska ženska solidarnost	99
Želeće da poreknu tvoju vrednost	100
Uvek su mi govorili da sam zahtevna	101
Uloge polova	102
Dvostruki standard	103
Zar ne bi bilo lakše biti uljez?	104
13. MALE TAJNE UPRAVLJANJA SINDROMOM ULJEZA	107
Ti si sve ono što imaš	108
Bolje uljez nego naduvenko	108
Udvajajte se... ali ne zauvek	109
Meditirajte, ljudi, meditirajte	110
Ugristi se za jezik	110
Yes, please! Ugrabi priliku	112
Slušaj svoje signale	113
Uživaj u onom što imaš	115
Okruži se ljudima s kojima ti je prijatno	116
Social detox	117
Učimo od pravih uljeza	118
Podsmehni se sebi!	119
Ti kao zvezda	120
ZAHVALNICA	123

UPOZORENJE

Mesecima sam razmišljala kako da napišem ovu knjigu što ispravnije i inkluzivnije, pravilno koristeći italijanski jezik, njegovu gramatiku i pravopis. Kao ubeđena intersekcionalna feministkinja veoma sam osetljiva na tu temu, zato mi je žao što će ova knjiga možda na nekim mestima biti lingvistički isključiva. S druge strane, italijanski jezik je, zasad, po svojoj morfologiji, razdvajajuć i binaran; uprkos mnogim pokušajima da prevaziđem taj problem, na primer korišćenjem x, * i srednjeg samoglasnika srednjeg reda ə, dok sam pisala ovu knjigu još nije postojala, a ni sada ne postoji konsolidovana normativa primerena cilju. Zato sam, uz obećanje da ću prepraviti ceo tekst kad budu postojala jasna i kompletna pravila, u prvom izdanju pribegla „tradicionalnoj” upotrebi jezika. Ali znajte da se, čak i kad koristim muški rod, obraćam svakoj osobi koja čita, bez obzira na pol, identitet ili sklonosti. Niko nije isključen.

PREDGOVOR

Odmah ću vam reći: nije trebalo da napišem ovu knjigu! Iskreno sam bila ubeđena da nisam u stanju, da ne zaslužujem, da je izdavačka kuća grdno pogrešila, da ćete čim pročitate prve tri strane shvatiti da je ovo smeće, te da je ona koja ju je napisala prevarantkinja, pravi pravcati uljez.

Ne šalim se i ne posežem za lakom ironijom da bih nasmejala čitateljke i čitaoce koji se, bar se nadam, spremaju da pročitaju moju knjigu. Zato što me trideset godina prati strah da ću biti raskrinkana, prestravljenost da nikad nisam na visini zadatka, da ništa ne zaslužujem i još ne znam jesam li se takva rodila ili je sve počelo jednog određenog trenutka u mom životu. U svakom slučaju, veoma rano.

Činjenica je da me je u jednom trenutku nelagoda koju sam osećala naterala da proučim sebe i produbim problem kako bih mogla da ga identifikujem: sindrom uljeza. Zato ću odsad pa nadalje pokušati da vam prenesem ono što sam shvatila o tom „stanju” i da vam dam neke smernice kako biste mogli bar da upravljate njime. A da bih to uradila, poslužiću se jedinom metodom koju znam: počecu od sebe, od svog iskustva, iskoristiću sopstvene utiske, osećanja, ono što sam proživela, da bih identifikovala ono što, pazite, nije nikakva bolest, već je *forma mentis*¹ ili, ako vam se tako više sviđa, predodređenost duše koja pogađa mnogo veći broj ljudi nego što mislimo, tako da ćete se posle toga možda osećati manje sami a više shvaćeni.

Drugim rečima, nadam se da će ova knjiga makar malo pomoći onom ko je čita, da će postati stimulus za rasvetljavanje sopstvenih mogućnosti, pri čemu nećemo dopustiti da nas obuzmu zabrinutost i strah od neuspeha. Biće to moja najveća pobeda, koju, jasno, ne zaslužujem.

¹ Način razmišljanja (lat.). (Prim. prev.)

1.

KRATAK (KUNEM SE!) PREGLED MOG ŽIVOTA

To jest, kako sam uspela da prepoznam
ono što osećam trideset godina

Pre svega, ja nisam Italijanka. Ili, bolje reći, Italijanka sam u jednom malom procentu, što je mojim roditeljima omogućilo da relativno lako emigriraju početkom devedesetih iz Argentine i nađu sreću u Italiji. Imala sam četiri godine, malo da bih shvatila zašto me, dođavola, vode na drugi kraj sveta, ali dovoljno da se osećam „drugačijom” već od vrtića, počev od jezika. Moja prva uspomena datira od onog dana kad su nam rekli da donesemo u vrtić porodičnu fotografiju, a ja ponosna pokazala sliku svojih malih daljih rođaka, koje su mi mnogo nedostajale. „Gledajte kako su lepe moje *prime*” (rođaka se na španskom kaže *prima*²), rekla sam čitajući u očima drugova i vaspitačica ogroman znak pitanja. Na to zbunjeno objašnjenje, jedna od mojih drugarica je čak prasnula u smeh i tad je sve počelo. Još nisam govorila italijanski, bila sam samo devojčica koja natuca jezik zemlje u koju se preselila, te sam počela da osećam – što sam tek mnogo godina kasnije protumačila – stid, nelagodu što se nisam pravilno izrazila, zapravo, još gore, što se nisam izrazila onako kako bi to drugi uradili.

Upravo taj doživljaj nedovoljnosti naterao me je da brže naučim da budem kao svi ostali, da se ne osećam neprikladno, da izgradim izražen osećaj odgovornosti (zanimljivo, kad pomislim na svoj tadašnji uzrast; za šta sam uopšte mogla biti odgovorna?) u odnosu prema roditeljima, koji su zajedno

² *Prima* na italijanskom znači prva. (Prim. prev.)

sa mnom morali da se prilagode, izmeđuaju i ne upadaju u oči. Zato sam, kad bih se vratila iz škole, ponavljala ono što sam tog dana naučila, pomalo da bih mami i tako pokazala da sam bila dobra i pažljiva, ali pre svega zato što sam se u srcu nadala da će oni brzo naučiti italijanski kako bi naše poreklo ostalo samo porodična tajna koju čuvamo na sigurnom.

O prošlosti svoje porodice mogla bih da vam pričam danima, takve su sve priče o migracijama od kraja devetnaestog veka do danas, a njihov rezultat je *meltingpot* kultura, različitih porekla, iznenadnih bekstava i neočekivanih ponovnih okupljanja: neću da zalazim u detalje, ovo nije knjiga prikladna za pripovedanje epopeje mojih predaka, ali to ne znači da jednog dana neću pobediti svoju povučenost; zasad je dovoljno da znate da s očeve strane vodim poreklo iz Rusije, Nemačke i Italije, dok moji direktni preci s majčine strane dolaze iz Sirije, Libana, Francuske i Španije.

Kao što sam rekla, „dovoljno” sam Italijanka da se rodim u Argentini 1988. a da 1992. stignem ovamo već kao italijanska državljanka (kažem to naročito zbog nostalgičara prema Bosiju i Finiju³, koji bi da me isteraju još pre kraja poglavlja); ta multikulturalnost je bila odlučujuća za razvoj mog karaktera i moje ličnosti. Ako sam, s jedne strane, zahvaljujući roditeljima, činjenicu da sam „strankinja” uvek doživljavala kao bogatstvo, kao dodatu vrednost, kao mogućnost da razumem više jezika i više stavova istovremeno, postavši otvorenog uma još od malih nogu, društveni kontekst u kojem sam odrasla, Veneto devedesetih godina, nije mi, s druge strane, nimalo pomogao. Prilično zatvoren, nepoverljiv prema strancima i iznenada zapljusnut velikim talasom doseljenika, uvek me je terao da se osećam kao „pridošlica”, kako se kaže u tim krajevima.

Ko se oseća nedovoljnim teži da se izoluje, ali sa mnom nije bilo tako, naprotiv, u svakoj prilici i u svakom kontekstu trudila sam se da me grupa prihvati, vredno sam učila, mnogo, da bih bila na visini zadatka, trudila sam se više od ostalih

³ Misli se na Umberta Bosija i Đanfranka Finija, političare desničare iz devedesetih godina prošlog veka. (Prim. prev.)

da bih bila kao oni, da me ne bi gledali kao drugačiju, čudnu, onu za koju je jasno da nije „jedna od nas”. A šta je direktna posledica tog ponašanja? Pokazati, pokazati, pokazati, to jest ponašati se na način koji više marginalizuje i isključuje, naročito u tinejdžerskim godinama. Tako sam prvog dana u prvom razredu osnovne škole bila jedina koja je već znala da čita i piše, u višim razredima bila sam jedina u školi sa sertifikatom o nivou znanja engleskog koji odgovara srednjoj školi, kao i jedina koja je imala kompjuter s internetom i svakodnevno ga koristila kod kuće za istraživanja za potrebe školskih zadataka i za razonodu (generaciji Zed koja čita ovu knjigu: tad je bilo tako, znam, zvuči neverovatno, ali nije bilo toliko davno). Mislite da sam od sreće lebdela deset metara iznad zemlje? Da sam se kao ćuran šepurila od ponosa? Nimalo! Što sam se više trudila, ubeđena da ću jedino tako dostići prihvatljiv standard, standard svih ostalih, to su mi visoke ocene, pohvale i poštovanje koje sam dobijala izgledali više precenjeni, preterani. Tako se strah da sam uljez, ona koja ne zaslužuje ono što joj se događa, uvlačio u moj um.

Provela sam skoro tri decenije osećajući se kao prevarantkinja – u školskoj i fakultetskoj klupi, čak i u laskavim profesionalnim iskustvima – i tek sam pre četiri godine uspela da prepoznam egzistencijalno stanje koje me oduvek prati. Kao i sva prosvetljenja koja nam se u životu događaju, i ovo je stiglo slučajno, zahvaljujući jednostavnom poslovnom telefonskom pozivu.

Jedne letnje večeri, dok sam se na biciklu vraćala s ko zna kojeg po redu kursa glume na koji sam se upisala da bih ubedila sebe da nikad neću biti u stanju da budem glumica, pozvala me je jedna novinarka, organizatorica kulturnih događaja i festivala, osoba kojoj sam se toliko divila i koju sam toliko poštovala da mi je bilo dovoljno da čujem njen glas pa da me obuzme panika; pozvala me je da učestvujem u jednoj manifestaciji LGBTQIA+, da napišem i izgovorim neki tekst uz desetak pesama primerenih temi koje bih pevala a kape-la. Da razjasnim da je ta žena potpuno pri sebi, te da je njen poziv bio podstaknut činjenicom da sam, iako bez naročitog

uspeha, oduvek gajila strast prema glumi i pevanju i da sam, takođe neobjašnjivo, nekoliko godina pevala u jednom indibendu s kojim sam snimila dva CD-a i priređivala koncerte širom Italije: period mog života tako lep da nikad nisam prestala da se pitam otkud neko kao ja na sceni, pred ljudima koji su došli baš zbog mene.

Da se vratim tom telefonskom pozivu – to što me je ta žena uzela u obzir za takvo nešto tada mi, verujte mi, nimalo nije laskalo, već me je prestravilo. Do te mere da nisam bila u stanju da progovorim. Posle nekoliko nemih trenutaka – koji, kao što je poznato, kad razgovarate preko mobilnog traju nekoliko geoloških era – sagovornica mi je, nimalo obeshrabrena, rekla: „Ne brini, Flor, kladim se da patiš od sindroma uljeza, ali veruj mi, sigurna sam da će to biti jedno lepo veče i da ćeš biti na visini zadatka, ne dozvoli da te to spreči, prihvati angažman.” A ja sam prihvatila, obuzeta sumnjama i zbunjenošću (smrtno preplašena kao u svim okolnostima u kojima se nisam osećala vrednom neke ponude). Srećom, po rečima organizatorke, veče je bilo uspešno, a mene posle nastupa niko nije gađao paradajzom ni drugim povrćem.

Posle te epizode, i s vremenom, otkrila sam da taj zloglasni sindrom ne pogađa samo mene već i milione ljudi širom sveta. Možda, ako ste se prepoznali makar u jednom trenutku ispričanom u ovom kratkom pregledu mog života, pogađa i vas koji me čitate.

Dobro, znam šta mislite: Lepa moja, sama si tražila sindrom uljeza zbog posla kojim se baviš! Neću vas lagati: istina je, posao, štaviše poslovi koje sam izabrala u suprotnosti su s mojim strahovima i nesigurnostima. Budući da obavljam takoreći „javni” posao, stalno sam izložena tuđim kritikama, osuđivanju i mišljenjima, stalno sam pod pritiskom i primorana da se preispitujem. Sve mi to unosi popriličan nemir u život. Ali je i iznelo na površinu mog uljeza, te mi je na kraju pomoglo da ga trezveno sagledam, analiziram, razumem. Zato sam, možda, nešto shvatila, a to nešto je bilo previše dragoceno da ga ne bih podelila s vama.